

УДК 330.4:004.67

ТУНЕЦЬ: ОГЛЯД СВІТОВОГО РИНКУ

ТУНЕЦ: ОБЗОР МИРОВОГО РЫНКА

TUNA: A REVIEW OF WORLD MARKET

I. B. Dimpix
И. В. Димпих
I. Ditrich

Вступ: У світі налічують тринадцять видів тунця, чотири з яких є найбільш популярними для видобутку та використання у харчових цілях. Це тунець довгоперий, синій, жовтоперий та смугастий. Однак, популяція цього важливого промислового об'єкту останнім часом знижується, що викликає занепокоєння учасників світового ринку. **Методи:** логічного і порівняльного аналізу, формалізації. **Результати:** Проаналізовано стан світового промислового вилову тунця, а також рівень цін, процеси та тенденції основних ринків збуту, висвітлені заходи щодо запобігання виснаження запасів світової популяції тунця. **Висновки:** Ринок тунця є розвиненим і широким, але відчуває на собі негативні наслідки зниження світової популяції тунця. Вирішити проблеми зниження цього виду риби світова промисловість намагається за допомогою експлуатації фермерських господарств з вирощування тунця та введення квот на вилов.

Ключові слова: риба, тунець, вилов, ринок, фермерські господарства.

Введение: В мире насчитывается тринадцать видов тунца, четыре из которых являются наиболее популярными для вылова и использования в пищевых целях. Это тунец длинноперый, синий, жёлтоперый и полосатый. Однако, популяция этого важного промышленного объекта в последнее время снижается, что вызывает беспокойство участников мирового рынка. **Методы:** логического и сравнительного анализа, формализации. **Результаты:** Проанализировано состояние мирового промышленного вылова тунца, а также уровень цен, процессы и тенденции основных рынков сбыта, освещены мероприятия по предотвращению

истощения запасов мировой популяции тунца. **Выводы:** Рынок тунца является развитым и широким, но испытывает на себе негативные последствия снижения мировой популяции тунца. Решить проблемы снижения этого вида рыбы мировая промышленность пытается с помощью эксплуатации фермерских хозяйств по выращиванию тунца и введение квот на вылов.

Ключевые слова: рыба, тунец, вылов, рынок, фермерские хозяйства.

Background. There are thirteen species of tuna in the world, four of which are most popular for the production and use for food. There are Albacore tuna, Bigeye tuna, Yellowfin and Skipjack tuna. However, the population of this important industrial facility recently reduced, causing concern among participants in the world market. **Methods:** logical and comparative analysis, formalization. **Results:** The state of the world's industrial tuna catches, as well as the level of prices, processes and trends in major markets, highlighted measures to prevent the depletion of the world population of tuna. **Conclusions:** Tuna market is developed and wide, but suffers from the negative effects of reducing the world population of tuna. Solve the problem of reducing this type of global fish industry tries to help guide farmers on the cultivation and tuna quotas for fishing.

Keywords: fish, tuna, fishing, market, farming.

Постановка проблеми. Міжнародний союз охорони природи зараховує звичайного атлантичного тунця до видів, яким загрожує зникнення. За даними Всесвітнього фонду дикої природи (WWF), тунець внесений до міжнародного списку риби, що підлягає збереженню. На сучасному етапі управління промислу тунців займаються наступні комісії: в Атлантичному океані - Міжнародна комісія зі збереження запасів атлантичних тунців (ICCAT), в Індійському океані - Міжнародна комісія з тунців Індійського океану (IOTC), в Східній частині Тихого океану - Міжамериканська комісія з тропічних тунців [1]. Міжнародна комісія по збереженню атлантичного тунця (ICCAT) і країни ЄС в рамках програми по збереженню синього тунця, розрахованої на найближчі 15 років починаючи з 2007

року, планують помітно скоротити квоти для національних рибальських флотів країн. Тим не менш, заборонити видобуток цієї риби поки не вдається; блокує процес заборони в основному Японія, на яку припадає три чверті світового вилову. В цій країні тунець високо цінується як інгредієнт для приготування суші. Міжнародні організації занепокоєні: нелегальний вилов атлантичного тунця в 4 рази перевищує квоти. Через кілька десятиліть запаси тунця у Світовому океані можуть зникнути, тому єдиний вихід – вирощувати тунця на фермах. В сучасних умовах світовий ринок тунця лише на 1% складається з аквакультури [2-4].

Аналіз останніх публікацій. Стан світового ринку риби розглядається в наукових працях таких вчених, як: Лип'яніна Х. В., Лебська Т.К., Кернасюк Ю., Гринжевський М. В., Борщевський П. П., Анфьорова О.М. й інші вчені.

Мета статті. Метою дослідження є визначення основних світових тенденцій щодо стану ринку тунця.

Виклад основного матеріалу. Протягом першої половини 2014 року, тенденції на світовому ринку тунця були неоднозначними. У той час як традиційно великі ринки імпортували менший обсяг порівняно з 2013 роком, попит на ринках, що розвиваються, підвищився. Ціни на замороженого тунця збільшилася лише на 10% з травня по вересень 2014 року. Вилов в основних промислових зонах був достатньо задовільним протягом липня-вересня, а ціни на тунець знаходилися в діапазоні від 1550-1600 доларів США за тунну [5].

Згідно з останньою доповіддю Міжнародної наукової комісії з тунця і тунцевим рибацтвом в північній частині Тихого океану у 2013 році, ресурси тунця в тихоокеанських водах продовжують стрімко скорочуватися. Зокрема, з початку комерційного промислу тунцевих популяція синього тунця знизилася більш ніж на 96%. Автори доповіді попереджають, що ситуація буде і далі погіршуватися, якщо не вжити негайних заходів щодо скорочення обсягу вилову. Основною причиною швидкого скорочення популяції синього тунця є безконтрольний вилов цієї риби під впливом попиту, що зберігається останні роки з боку продовольчого ринку, в першу чергу, елітних ресторанів і суші-барів. Синій тунець вагою 180

кілограмів був проданий на перших в 2015 році торгах на оптовому рибному ринку Цукідзі в Токіо за 4,51 мільйона ієн (37,6 тисячі доларів) – майже в два рази нижче ціни 2014 року. Ціновий рекорд на оптовому рибному ринку Цукідзі був поставлений в 2013 році – 222-кілограмовий тунець продано за 155,4 мільйона ієн (близько 1,8 мільйона доларів).

Щороку на початку січня на ринку проводиться перший аукціон тунця, на який, як правило, виставляють найбільш великі екземпляри риби [6]. В таких умовах промисловики не відпускають на волю навіть молодняк синього тунця, тобто рибу, що знаходиться в найбільш репродуктивному віці. На думку директора міжнародної екологічної групи «Рев» А. Нікерсона, ситуація з запасами синього тунця в Тихому океані стала настільки серйозною, що основні країни, що займаються промислом цієї риби, - Японія, Мексика, Республіка Корея і США – повинні негайно оголосити про повне припинення вилову до тих пір, поки популяція тунця не почне відновлюватися. У 2012 році Міжамериканська комісія з тунця вперше в історії встановила квоти на вилов синього тунця в східній частині Тихого океану. Екологічна група «Рев» пропонує доповнити ці заходи встановленням обмежень на розмір риби, дозволеної до вилову, щоб не допустити лову молодняка [7].

Для Європи тунець є традиційною рибою. Сучасний ареал лову тунця змістився в Тихий океан, хоча раніше основним місцем видобутку було Середземне море, але через надмірний вилов тунець в цьому регіоні знаходиться на межі вимирання.

У Японії тунець використовується здебільшого для приготування сашімі. Тому там найбільш популярний синій тунець (Bluefin). Для приготування цієї страви використовується тільки риба-сирець, тому ціни на даний вид тунця високі.

Промисел тунців йде в 15-ти статистичних районах Світового океану, на першому місці – Тихий океан (65,5%), на другому – Індійський (20,8%), на третьому – Атлантичний (13,7%) (рис. 1) [2].

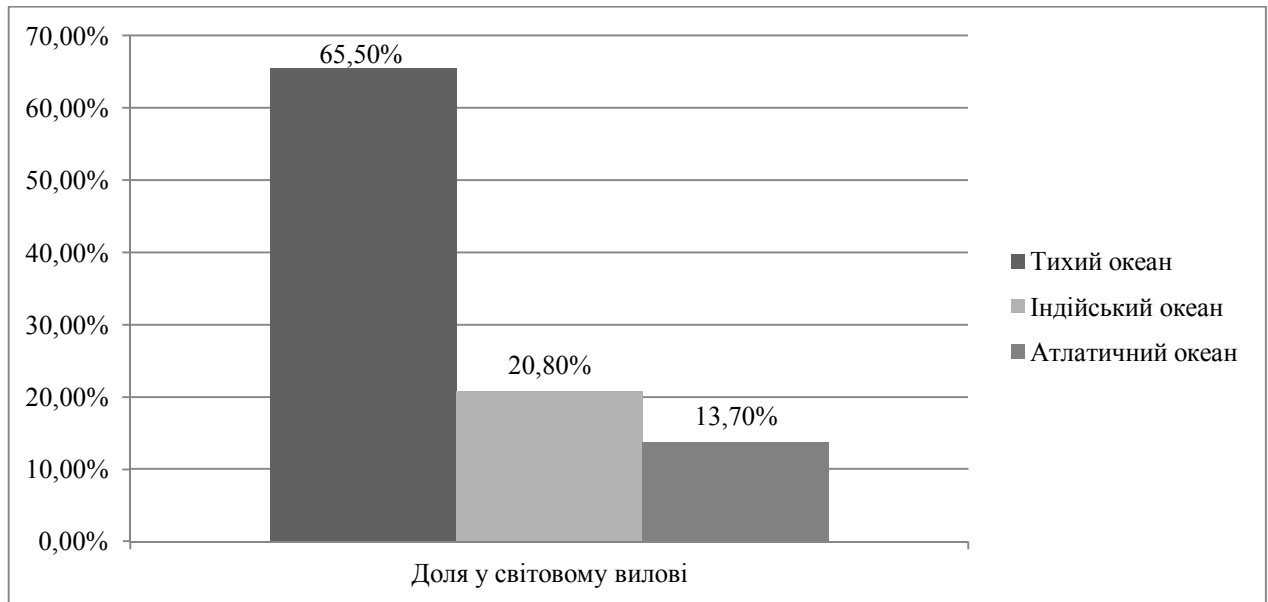

Рисунок 1 – Промисел тунців у Світовому океані

Найбільший вилов мають райони Центрально-Західної частини Тихого океану – 38%, Західної частини Індійського океану – 18%, Північно-Західної частини Тихого океану – 13,7%, Центрально-Східної частини Тихого океану – 9,5%, Центрально – Східної Атлантики – 8,6% (рис. 2) [2].

В останнє десятиліття найбільш динамічно розвивається промисел тунця в Індійському океані.

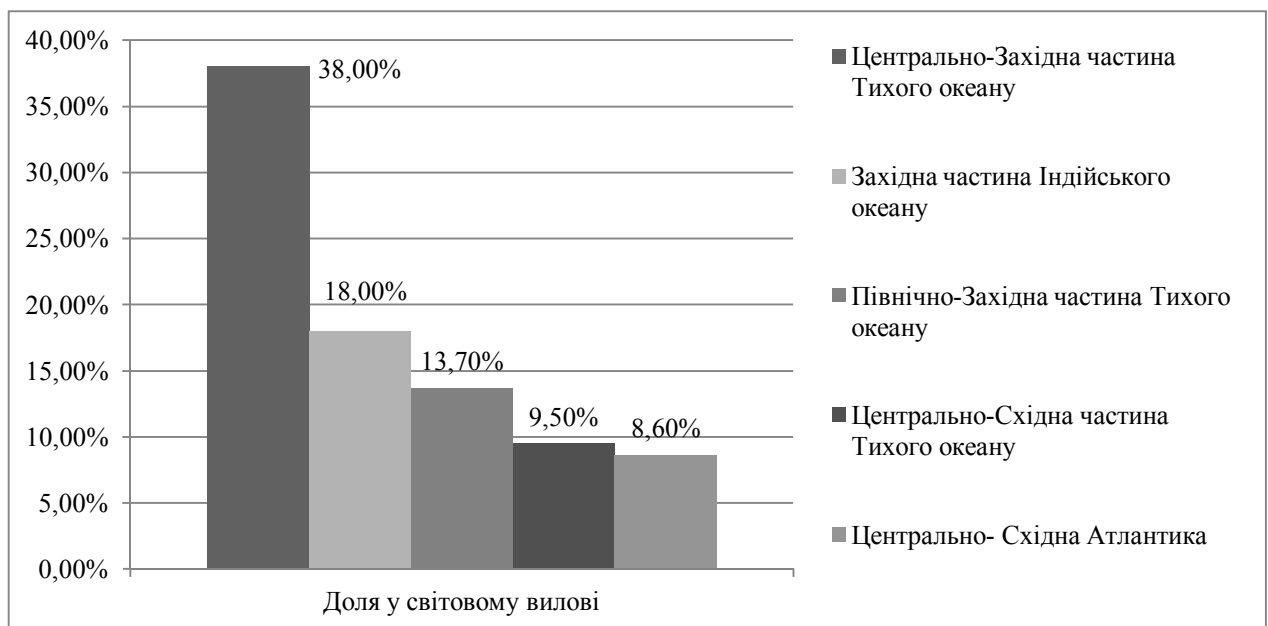

Рисунок 2 – Райони вилову тунців у Світовому океані

Серед промислових видів на першому місці, за величиною вилову, знаходиться смугастий тунець – 40% загального вилову, на другому місці жовтопірий – 32,3%, на третьому – синій – 7,7%. Найбільша кількість смугастого тунця виловлюється в Центрально-Західній частині Тихого океану – 46,8%, жовтоперого – в районі Центрально-Східної частини Тихого океану – 16,8%.

В Атлантичному океані головними промисловими видами є смугастий і жовтоперий тунець, практично 80% промислу здійснюється в Східній частині Атлантики. Пік промислу тунця в Атлантиці припав на початок 1990-х років і з тих пір неухильно скорочується.

У таблиці 1 наведено відсотковий розподіл вилову тунця між районами Світового океану [2].

Таблиця 1 – Розподіл вилову тунця між районами Світового океану

Вид	Тихий океан	Атлантичний океан	Середземне море
Довгоперий тунець	67 %	25 %	8 %
Синій тунець	40 %	25 %	35 %
Жовтоперий тунець	60 %	15 %	25 %
Смугастий тунець	67 %	20 %	50 %

Промисел смугастого і жовтоперого тунця складає близько 80-85% від загального промислу в Індійському океані.

На сьогодні в Індійському океані, вилов риби залишається стабільним. Риболовні судна, як правило, використовують FAD, і виловлюють в основному смугастого тунця.

За наявності достатніх поставок з Індійського і Атлантичного океанів, заморожених смугастого і жовтоперого тунця, на європейському ринку ціни на них знизилися до 1300 та 2300 за тонну відповідно [5].

На рисунку 3 представлено розподіл видів тунця у Світовому океані [2].

В Індійському океані виробляється близько 23% світового промислу тунця. Понад 75% даного промислу проводиться в Західному Індійському океані.

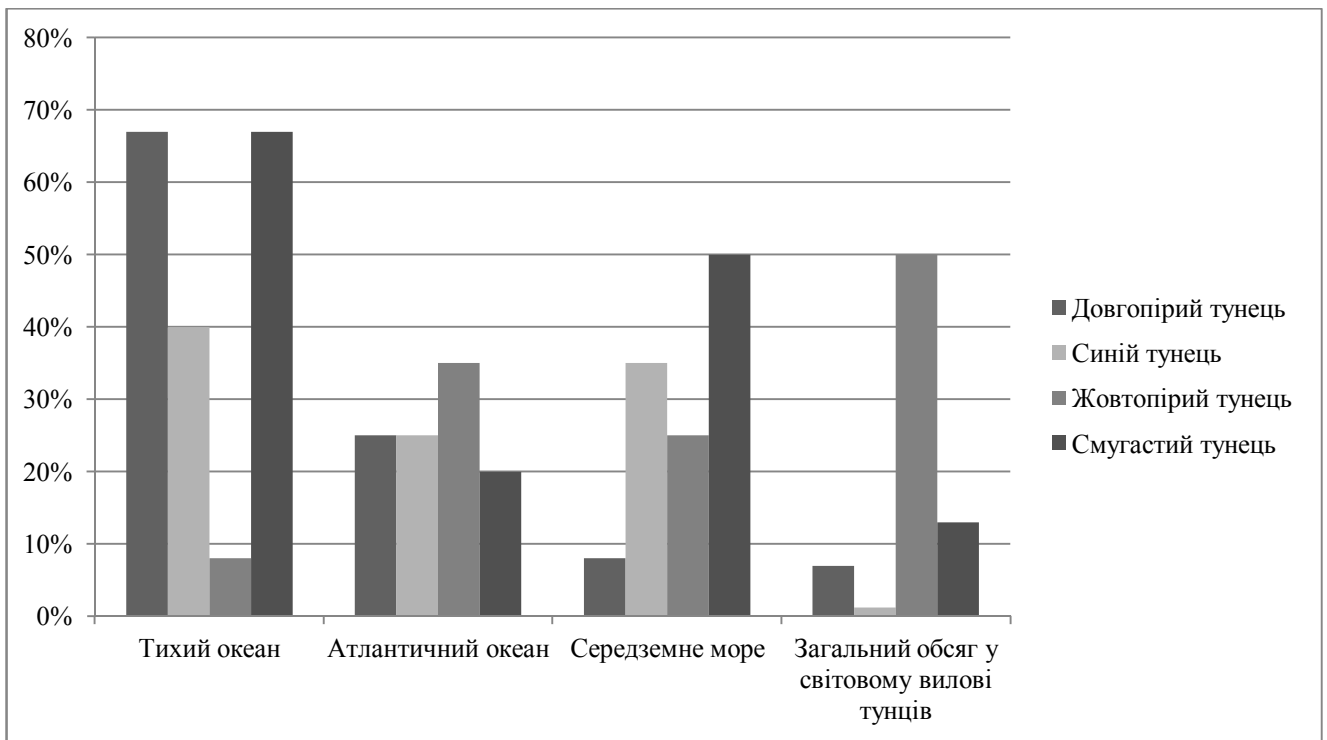

Рисунок 3 – Розподіл видів тунця у Світовому океані

У східній частині Тихого океану вилови були помірними, так як холодні екваторіальні води ускладнюють процес вилову риби без використання ехолоту. З 29 липня по 28 вересня 2014 року тривав період заборони, установлений Першою Міжамериканською Комісією з Проблем Тропічного Тунця (ІАТТС), ця заборона була застосована до 40% флоту. Станом на кінець вересня ціни на смугастий тунець були 1700 доларів США за тонну, тоді як на жовтоперий тунець ціни зросли до 2600 доларів США за тонну.

У Японії, загальний обсяг вирощеного тунця протягом першої половини 2014 року був на рівні мінімуму трирічної давнини, хоча видобуток тунця з прибережних вод був вище порівняно з 2013 роком. Поставки з віддалених регіонів вилову (в основному риби замороженої) були нижчими, особливо для довгоперого і жовтоперого тунців. Перший синій тунець вирощений на фермі, яка розташована на суші, був зібраний в Японії у вересні. Риба важила 15,3 кг і була продана за 2200 ієн за кг на аукціоні Цукідзі.

Японія залишається найбільшим у світі ринком для тунця, що призначений для сашімі, але і тут спостерігається падіння попиту. У червні-серпні 2014 року в

ресторанній торгівлі попит на тунця для сашимі був низьким, що зазвичай пов'язується зі спекотною, дощовою і штормовою погодою. Більше того, девальвація ієни до 110 за долар США у вересні вплинула на імпорт дорогого тунця.

Протягом першої половини 2014 року, японський імпорт тунця-сирцю та замороженого тунця знову знизився за тенденцією минулого року. Сукупний імпорт тунця-сирцю та замороженого тунця і філе були на 3 % нижче, порівняно з аналогічним періодом 2013 року. Імпорт замороженого філе тунця залишався стабільним – на рівні трохи нижче, ніж 20 000 тонн протягом цього періоду. В цілому, споживчий попит на сашимі та суші продукти в Японії знижується, і лосось-сирець тепер стає більш дешевою та популярною альтернативою.

В США імпорт тунця-сирцю та охолодженого тунця в першій половині 2014 року порівняно з минулим роком збільшився незначно, зі збільшенням поставок жовтоперого тунця. Попит на жовтоперого тунця, який частіше, використовується для виробництва стейків, як правило, збільшується протягом літніх місяців. Імпорт синього тунця для сашимі також збільшився, що підтверджує тенденція зростання попиту.

Імпорт замороженого філе тунця показав тенденцію до збільшення на 5% протягом першої половини 2014 року порівняно з тим же періодом в 2013 році, тому що середня ціна імпорту була на 20% нижче, ніж в аналогічному періоді минулого року.

Американський імпорт майже дорівнює в еквіваленті обсягу імпорту Японії. Тим не менш, в Японії цей імпорт в основному складається з синього тунця для сашимі, в той час як в США, більшою частиною – з жовтоперого і довгоперого тунця.

З точки зору факторів, які вплинуть на постачання і ціни в найближчому майбутньому, то заборона FAD риболовлі з листопада 2014 року в західній і центральній частині Тихого океану послаблена, і напружена ситуація з поставками тунця, прийме більш позитивні характеристики. Таким чином, ціни на рибу можуть знизитися найближчим часом.

Крім того, починаючи з січня 2015 року, плата за риболовлю для іноземних риболовецьких флотів, що діють відповідно до Угоди Науру у водах західної та центральної частини Тихого океану збільшиться до 8000 доларів США від нинішніх 6000 доларів. Це рішення було прийняте в червні 2014 року на 9-й нараді міністрів Угоди Науру, яка відбулася на Маршаллових островах. Учасники Угоди висловили серйозну занепокоєність з приводу статусу запасів тунця в Тихому океані, де запаси впали нижче граничної відмітки, отже, вилов повинен бути скорочений приблизно на 40 %, щоб повернутися до нормального рівня [5].

Висновки. Встановлено, що ринок тунця є розвиненим і широким, але відчуває на собі негативні наслідки зниження світової популяції тунця. Основними об'єктами промислу є довгоперий, синій, жовтоперий та смугастий тунці. Головною причиною надмірного скорочення популяції синього тунця є безконтрольний вилов цієї риби.

Визначено, що для збереження чисельності синього тунця необхідно скоротити квоти для національних рибальських флотів країн та розвинути систему фермерських господарств з вирощування тунця.

Проаналізовано динаміку цін, а також попит на деякі види тунця, що є найбільш поширеними.

References

1. Регламент Ради (ЄС) № 520/2007 від 7 травня 2007 року, що встановлює технічні заходи для збереження певних популяцій видів, що мігрують на далекі відстані та, що змінює Регламент (ЄС) № 973/2001

Council Regulation (EC) No 520/2007 of 7 May 2007 laying down technical measures for the conservation of certain stocks of highly migratory species and repealing Regulation (EC) No 973/2001

2. Маркетинговое исследование мирового рынка консервированного тунца [Электронный ресурс]. - Режим доступа:

<http://www.vigorconsult.ru/about/keysyi/marketingovoe-issledovanie-mirovogo-ryinka-konservirovannogo-tuntsa/> (посещен 20 February 2015)

Marketingovoye Issledovaniye Mirovogo Rynka Konservirovannogo Tuntsa [Marketing research of the world market of canned tuna], Available at: <http://www.vigorconsult.ru/about/keysyi/marketingovoe-issledovanie-mirovogo-ryinka-konservirovannogo-tuntsa/> (accessed 20 February 2015)

3. Мир обречен на цифровой социализм [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://alternate-politics.info/content/mir_obrechen_na_tsifrovoi_sotsializm (посещен 20 February 2015)

Mir Obrechen Na Tsifrovoy Sotsializm [The world is doomed to a digital socialism], Available at: http://alternate-politics.info/content/mir_obrechen_na_tsifrovoi_sotsializm (accessed 20 February 2015)

4. У Японії гігантський тунець пішов з молотка за \$37 тисяч [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/world/v-yaponii-gigantskiy-tunec-ushel-s-molotka-za-37-tysyach-582119.html> (відвіданий 20 February 2015)

U Yaponii Gigantskyii Tunets Pishov Z Molotka Za \$37 Tysiach [In Japan, a giant tuna went under the hammer for \$ 37 thousand], Available at: <http://ukr.segodnya.ua/world/v-yaponii-gigantskiy-tunec-ushel-s-molotka-za-37-tysyach-582119.html> (accessed 20 February 2015)

5. Тунец - ноябрь 2014 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.globefish.org/tuna-october-2014.html> (посещен 20 February 2015)

Tuna - November 2014 [Electronic resource]. - Available at: <http://www.globefish.org/tuna-october-2014.html> (accessed 20 February 2015)

6. Голубой тунец продан за \$37,6 тысячи на первом рыбном аукционе в токио [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://ubr.ua/leisure/it-is->

interesting/goluboi-tunec-prodan-za-376-tysiachi-na-pervom-rybnom-aukcione-v-tokio-322421 (посещен 20 February 2015)

Goluboy Tunets Prodan Za \$37.6 Tysyachi Na Pervom Rybnom Auktsione V Tokio [Bluefin tuna sold for \$ 37.6 THOUSANDS OF THE FIRST FISHERIES auction in Tokyo], Available at: <http://ubr.ua/leisure/it-is-interesting/goluboi-tunec-prodan-za-376-tysiachi-na-pervom-rybnom-aukcione-v-tokio-322421> (accessed 20 February 2015)

7. Мировой рынок: популяция голубого тунца резко сокращается [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://ukrprod.dp.ua/2013/06/19/mirovoj-rynok-populyaciya-golubogo-tunca-rezko-sokrashhaetsya.html> (посещен 20 February 2015)

Mirovoy Rynok: Populyatsiya Golubogo Tuntsa Rezko Sokrashchayetsya [World market: the population of bluefin tuna is sharply reduced], Available at: <http://ukrprod.dp.ua/2013/06/19/mirovoj-rynok-populyaciya-golubogo-tunca-rezko-sokrashhaetsya.html> (accessed 20 February 2015)